परमप्रिय परमपूज्य श्रीसद्गुरु श्रीभाई व श्रीदादाभाई टाकी महाराज
या उभयतांनी प्रत्यक्षांत वा अप्रत्यक्षांत

सद्भक्ति – प्रसारक मंडळीद्वारा

केलेल्या ६० वर्षांतील कार्य – प्रसाराचा

अहवाल

इ.स. १९८२

–: मूळ मुद्रक व प्रकाशक :–

श्री. मधुकर मंगेश दळवी
सं. कार्यवाह, सद्भक्ति–प्रसारक मंडळी,
सद्भक्ति कार्यालय, सरस्वती बाग,
जोगेश्वरी (पूर्व), मुंबई – ४०००६०

–: पुनर्मुद्रण : २२ जुन २०१९ :–

'सद्भक्ति मंदिर' व 'सद्भक्ति–प्रसारक मंडळी' ह्या दोन अविभाज्य संस्था असून इ.स. १९२२ पासून कार्यरत आहेत. त्या संबंधात नव्याने काही लिहिण्यापेक्षा ह्या संस्थाना ज्यावेळेस ६० वर्ष पूर्ण झाली त्यावेळेस जो अहवाल प्रसिद्ध करण्यात आला होता तो जसाचा तसा परत प्रसारीत करीत आहोत.

सद्भक्ति – प्रसारक मंडळीच्या गेल्या ६० वर्षांच्या कामगिरीचे सिंहावलोकन

विजयादशमी हा शुभ दिवस सद्भक्ति–प्रसारक मंडळीस अनेक दृष्टींनीं अत्यंत महत्त्वाचा आहे. ह्याच शुभदिनीं साठ वर्षापूर्वीं गुरुवर्य परमपूज्य श्रीभाईंनी सद्भक्तीचा किंवा ज्ञानयुक्त भक्तीचा भजन–संम्मेलन, भक्तिनिरूपण आणि ग्रंथ–प्रकाशन इत्यादि रूपानें प्रसार करावा असें वाटल्यावरून इ. स. १९२२ त शींव येथें सद्भक्ति–प्रसारक मंडळीची स्थापना केली. आज ती आपला हीरक–महोत्सव साजरा करून एकसष्ठाव्या वर्षात पदार्पण करीत आहे. ह्या साठ वर्षाच्या अवधींत मंडळीनें आपलें ध्येय साधण्याकरितां कसे प्रयत्न केले व त्यांत कितपत यश मिळालें ह्याचा आढावा घेणें हें आजच्या शुभप्रसंगी इष्ट आहे. सद्भक्ति–प्रसारक मंडळी स्थापन झाल्यावर एका वर्षानें म्हणजे इ. स. १९२३ त वर उल्लेख केलेली शींवची जागा व बंगला सिटी इम्प्रूव्हमेंट ट्रस्टनें विकत घेतल्यामुळें मुंबई नजीकच सरस्वती बाग, जोगेश्वरी येथें दुसरी जागा खरेदी करून 'श्रीशंकर लॉज' या नांवाची नवीन इमारत बांधण्याचा योग आला. ह्या इमारतीच्या वरच्या मजल्यास 'सद्भक्ति–मंदिर' असें नांव देऊन शीवांत स्थापन केलेल्या भक्तिमार्गाचा भजनपूजन यथासांग चालुं ठेवण्या–करितां श्रीभाईंनीं अत्यंत दयाळूपणानें तो संबंध मजला सद्भक्ति–प्रसारक मंडळींच्या स्वाधीन केला. येथें प्रतिदिनीं प्रातःस्मरण, माध्यान्हसेवा, सायंभजन व शेजस्तवन ह्या चार सेवा अद्यावत् चालू आहेत.

यावरील विधानाची साक्ष श्रीसद्‌गुरु श्रीदादाभाईंच्या 'श्रीमंगेश सुधेंती' तील पुढील श्लोकांतच आलेली आहे हें मंडळीस कळून चुकेल :–

श्रीरामचंद्र–प्रभु शंकर–आत्मजाला ।
प्रेमें प्रणाम करुं टाकिकुलात्मयाला ।।
सद्भक्ति–मंदिर उभारुनि मंडळीतें ।
स्थापूनि करि प्रसारचि कार्य तेथें ।।१।।

मंडळीच्या अस्तित्वाचा पहिला बारा वर्षांचा काळ सन १९२२ ते १९३४ म्हणजे या संस्थेचे उत्पादक व सद्भक्तिपंथाचे प्रवर्तक परमपूज्य सद्‌गुरु श्रीभाई सारखा परम दयाळु गुरुमालीच्या प्रत्यक्ष कृपाछत्राखालीं झालेली संस्थेची प्रगती.

दररोज सकाळीं प्रातःस्मरणानंतर एक तास व त्याचप्रमाणे दर रविवारी, इतर सुटीचे दिवशीं व साधुसंतांच्या पुण्यतिथिदिनीं सायंभजनानंतर श्रीभाईचीं प्रवचनें होत असत. त्याचा लाभ घेण्यासाठीं दूरदूरहून मंडळी येत असत. प्रवचन–समयीं निघणाऱ्या श्रीभाईंच्या अमृताहून गोड शब्दांचा विलक्षण परिणाम होऊन त्यांची उत्तम प्रकारची अंतःकरणशुद्धि होत असे. त्यांच्या डोळयांवाटें आनंदाश्रु वाहत व त्यांच्यांत अष्ट सात्त्विक भाव श्रीभाईंच्या ईक्षणानें प्रकट होत असत. त्यांच्या श्रवणमात्रें संसारांत पोळून निघालेल्या मंडळींना शांति व समाधान लाभत असे व लांबून येणाऱ्यांचा सर्व शीण नाहींसा होत असे, म्हणूनच त्यांच्या गोड संगतीचा कधींच वियोग होऊं नये असें त्यांना अंतःकरणापासून वाटे.

महाराष्ट्रांत होऊन गेलेल्या श्रीतुकाराम महाराज, श्रीज्ञानेश्वर महाराज, श्रीनामदेव महाराज, श्रीएकनाथ महाराज, श्रीरामदास स्वामी आदि सुप्रसिद्ध संतांच्या शिकवणीप्रमाणेंच शक्ति–ज्ञान–वैराग्य हीं जी मोक्षाचीं साधनें त्यांना परिपोषक अशीच श्रीभाईंची शिकवण होती. प्रपंच साधून परमार्थचा लाभ कसा करून घ्यावा याचा कित्ता श्रीभाईंनी मुमुक्षुजनांस आपल्या आचरणाने घालून दिला. श्रीभाई मानवी–धर्माचे पुरस्कर्ते होते. त्यांनी 'सद्भक्तिपंथ' अर्थात् 'जगद्‌द्वयपंथ' स्थापन केला. या पंथातील साधन 'नाम' व 'संतसंग' अर्थात् 'गुरुभक्ति' हे असून त्यासच 'सद्भक्ति' असें म्हणतात. संतसम्राज्यांत विस्तार पावलेल्या या सद्भक्तीची किंवा ज्ञानोत्तरभक्तीची कालांतराने ग्लानि झाल्यामुळें श्रीभाईंनीं सद्भक्ति–मंदिरांत तिचे पुनरुज्जीवन केलें. सद्भक्ति–प्रसारक मंडळी या नांवांतच तिचा उद्देश गर्भित आहे. सद्भक्तीचा म्हणजे प्रेमामृताचा अर्थात् सार्वत्रिक प्रेमाचा किंवा प्रीतीचा प्रचार करणें हेंच या मंडळीचें ध्येय असून या प्रचारकार्याचा मुख्य उद्देश म्हटला म्हणजे परमेश्वराची कृपा संपादन करणें हा होय. कारण भगवंतानें गीतेंत म्हटलें आहे कीं, 'य इदं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति । भक्तीं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्य संशयः ।।' जगद्‌द्वयपंथाचें वर्म 'अद्रोहता' असल्यामुळें ती बाणण्यासाठीं सर्व धर्मांच्या लोकांनीं आपापल्या देवालयांत व घरांत उपास्य दैवतांच्या सभोंवतीं इतर धर्मीय संस्थापकांच्या व संतांच्या तसबिरी लावून उपास्याच्या भजनपूजनाचें वेळीं त्यांचेंही करावें. तसेंच उपास्यासारखें इतरांच्या जयंत्या, पुण्यतिथी वगैरे उत्सवही करावे. अशा तऱ्हेची तसबिर आपणास सद्भक्ति–मंदिरांत पाहावयास सांपडेल व तेथें वरीलप्रमाणें सर्व धर्मांच्या प्रेषितांचे जयंत्युत्सव मोठ्या थाटानें साजरे केले जातात. श्रीभाई हे सकलमताचार्य होते हें यावरून स्पष्ट दिसते. जशी अन्य धर्मांशीं अद्रोहता असावी तशी अन्य संप्रदायांशीं अद्रोहता असावी हें सोदाहरण श्रीवामनपंडितांच्या भोगांव येथील समाधीचा इ. स. १९२१ मध्यें जीर्णोद्धार करून दाखविलें.

याच काळांत राजकारण हा विषय नसूनही, नेहमींच्या चौकटीच्या बाहेर जाऊन, जगतांत चिरशांति नांदावी व तेणेंकरुन मानवीधर्माच्या प्रचारास पोषक असें वातावरण निर्माण व्हावें या एकाच हेतूनें श्रीभाईंनी किती परिश्रमानें व नेटानें प्रयत्न केले, याची यथार्थ कल्पना वृत्तांतावरून सहज येईल :–

इ. स. १९३० च्या जून महिन्यांत श्रीबाबांचा शतसांवत्सरिक जयंत्युत्सव सद्भक्ति-मंदिरांत साजरा करण्यांत आला, त्यावेळीं सरकार व प्रजा यांच्या गैरसमजुतीमुळें देशांत अशांति होती, ती दूर व्हावी व लोकांनी सुखसमाधानांत रहावें एतदर्थ 'श्रीकृष्णा ! भागवतीं देसी पित्या-सुतास जो धर्म । तो आम्हां उमयांती पाळाया लावी दाउनी वर्म ।।' अशी त्यांचे कुलदैवत श्रीमंगेश याची प्रार्थना केली. श्रीमंगेशाच्या कृपेनें लवकरच देशांतलें राजकीय वातावरण शांति स्थापन होण्यास अनुकूल झालें. नंतर देशांत कायमची शांति नांदावी म्हणून सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीतर्फे दि. १६-४-३१ रोजीं मंगेशीं जाऊन श्रीभाईंनी सार्वजनिक प्रार्थना केली ती आशी :-

'चला वंदु भावें श्रीकैलासनाथा । जयाची कृपा तारि आम्हां समस्तां ।
तयाच्या गुणांते वदूं आदरेंसी । तशी मागुं शांति हिंद हो इंग्रजांसी ।।'
गिरिजापतिराया ! तयांवरि करीं तूं दया ।।ध्रु.।।
अर्विन-गांधी शूर महात्मे । झटती सुख द्याया ।।
दे यश त्यांतें प्रभो शंकरा ! । जगता सुख व्हाया ।।
गिरिजापतिराया ! ।। तयांवरि. ।।१।।
ऋषिमुनि जेथें जन्मा आले । रामकृष्णही जिथ अवतरले ।।
रामराज्य तिथ संस्थापाया । आलों येथें तव गुण गाया ।।
गिरिजापतिराया ।। तयांवरि. ।।२।।
कलह सकलही निरसुनि जावो । सत्य अहिंसा उदया येवो ।।
उत्कर्षाचा अंकुर उगवो । प्रार्थना अशी तव पदीं राया ।।
गिरिजापतिराया ।। तयांवरि. ।।३।।
पुत्रवत् प्रजा-पालन व्हावें । मतभेदाचें मूळ न रहावें ।।
हिंदभूमिच्या सात्त्विक सेवें । अर्पावी जनीं धन-मन-काया ।।
गिरिजापतिराया ।। तयांवरि. ।।४।।

त्यावेळी नऊ महिन्यांच्या कालावधींत तुझ्या इच्छेप्रमाणें होईल, असें कौलद्वारा श्रीमंगेशानें श्रीभाईस आश्वासन दिलें. कालांतरानें श्रीमंगेशाच्याच प्रेरणेनें वरील गीतांत 'अर्विन-गांधी' या शब्दांएवजीं 'साधुसंत जे' हे शब्द घालण्यांत येऊन श्रीमंगेशाच्याच आज्ञेनुरुप देशसेवेसाठीं दररोज सद्भक्ति-मंदिरांत राष्ट्रगीत म्हणून म्हटलें जाते.

मंडळीचा दुसरा उद्देश ग्रंथ-प्रकाशन. सद्भक्ति-पंथाचा प्रसार व्हावा या उद्देशाने 'सद्भक्ति-प्रकाश' हें मासिक (आतां त्रैमासिक) इ. स. १९२८ पासुन सुरुं केलें, त्याचप्रमाणें बहुजन समाजाकरितां 'मानवी धर्म', 'सद्भक्ति-पंथ', 'राष्ट्रिय प्रार्थना' वगैरे विषयांवर भगवद्गीता जगन्मान्य घर्मग्रंथ व श्रीदत्तात्रेय (Trinity) जगद्वंद्य देवता मानली जावी ह्या एकमेव उद्देशानें श्रीभाईंची अनेक ठिकाणी जाहीर प्रवचनें झाली. याच उद्देशानें मंडळीनीं श्रीभाईंनीं लिहिलेलीं पुस्तकें छापून प्रसिद्ध केलीं तीं आशी :-

'मानवी धर्मासंबंधानें विचार', 'सद्भक्तिपंथ', 'आख्यायिका व इतियास यांचा अपूर्व मिलाफ', 'राष्ट्रीय प्रार्थना','श्रीज्ञानेश्वर महाराज अथवा सद्भक्ति-विजय' व 'श्रीशंकरसुधा' (श्रीभाईंचा पद्यसंग्रह) 'प्रेमामृत' हा इंग्रजी ग्रंथ (Amourism), व "De Carmine Dei Deorum or On the Song of the God of Gods.' - Commentary on Bhagavad Gita.

इ. स. १९१८ मध्यें 'पुरुषार्थदीपिका' नामक एक अमोलिक ग्रंथ श्रीभाईंनी लिहिला. त्याची एक प्रत सदर ग्रंथाचे प्रकाशक प. वा. श्री रामकृष्ण वासुदेव बर्वें, बी. ए., यांनीं लोकमान्य टिळकांना प्रेमादरपूर्वक सादर केली असतां लोकमान्यांनी 'हा ग्रंथ म्हणजे वेदांताचा एक मोठा कोशच आहे 'असे जे उद्गार काढले त्यावरून या ग्रंथाची योग्यता कोणासही कळून येण्यासारखी आहे. त्यानंतर 'लघुबोध' नामक पुस्तिका इ. स. १९२१ मध्यें प्रसिद्ध करण्यांत आली.

अशा प्रकारें सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीची मंडळीची प्रगति सर्व बाजूंनीं होत होती. तोंच सोमवार दि. १४-१०-१९३५ गुरुदेवांनी आपल्या पवित्र चरम-तनूचा त्याग करून आश्विन व. ३ शके १८५७ सोमवार, दि. १४-१०-१९३५, रोजीं श्रीवैकुंठारोहण केलें.

गुरुवर्य श्रीभाईंनी अखेरचा अभंगरूप संदेश 'चरमाष्टक' या शीर्षकाखाली दि. २१-९-१९३४ रोजीं देऊन ठेवलेला होता, तो असा :-

''आम्ही जातों पुढें आमुच्या हो धामा । तुम्हीं या विश्रामा यथाकाळीं ।।१।।
नका करूं शोक पिता-पुत्र एक । वैकुंठनायक शिरीं वंदा ।।२।।
बाबा राधाकृष्ण नारायणद्वय । गुरु दत्तात्रेय अत्रि विधी ।।३।।
कुळ-ग्राम-देव पुरुष पंडित । दास वाणि नाथ गा निरिच्छें ।।४।।
ध्यानीं प्रेमरूप वाचे नाम लीला । सर्वात्म विठ्ठला नित्य स्मरा ।।५।।
आलों जागवाया गीतासारामृत । जगद्वंद्यपंथ गुरुभक्ति ।।६।।
कल्याणा बोलीलों अधिक जें उणें । क्षमा तें करणें बंधुभगिनी ।।७।।
राम कृष्ण ज्ञानदेव विष्णु होत । तेवीं यमासुत लक्ष्मीपती ।।८।।''

वरील संदेशांत त्यांनी आपल्या भक्तांना सर्व प्रकारचे मार्गदर्शन करून दिलें आहे. तसेंच आपलें अवतारकार्य काय होतें तें त्यांनी 'आलों जागवाया गीतासारामृत । जगद्वंद्यपंथ गुरुभक्ति ।।' यांत स्पष्ट सांगितलें आहे. हे कार्य त्यांनी प्रवचनद्वारा व Commentary on Bhagavad Gita ह्या ग्रंथ–प्रकाशनद्वारें केले.

तसेंच 'नका करूं शोक पिता पुत्र एक । वैकुंठनायक शिरीं वंदा ।।.' (Do not you lament over this seraration as Father and Son are One-Shri Bhai) या त्यांच्या आज्ञेप्रमाणें सद्भक्तीचें प्रचार–कार्य ओघानेंच त्यांचे सत्पुत्र व शिष्योत्तम श्रीमंगेश रामचंद्र ऊर्फ श्रीदादाभाई यांच्या नेतृत्वाखालीं मोठ्या नेटानें चालू झालें. श्रीदादाभाईंचीं स्फूर्तिदायक प्रवचने सद्भक्ति–मंदिरांत व इतरत्र श्रीभाईंच्या प्रेरणेनें थोड्याच दिवसांत सुरु झाली. श्रीभाईमहाराजांप्रमाणेंच श्रीदादाभाईंचें यात्रेच्या निमित्तानें ज्या ज्या तीर्थाच्या ठिकाणीं किंवा हवापालट करण्याच्या द्रृष्टीनें अन्य स्थळीं जाणें झालें, त्या त्या ठिकाणीं अनायासें प्रवचन द्वारा, संभाषणद्वारा किंवा व्यक्तिगत भेटीद्वारा सद्भक्तीचा प्रचार बराच झाला.

महायुद्धानंतर अखिल जगतांत चिरशांति नांदावी, प्रजेचे हाल दूर व्हावेत व हिन्दुस्थानास स्वराज्य प्राप्त व्हावें, म्हणून परमपूज्य सद्‌गुरु श्रीदादाभाईंनीं जानेवारी १९४६ मध्यें श्रीमंगेशाच्या दर्शनास गेल्यावेळीं श्रींची प्रार्थना केली होती. ती प्रार्थना जरी अंशतः सत्वर सफल झाली, तरी १९४६ च्या सप्टेंबरपासून जातीय वैमनस्यामुळें देशांत भयंकर अंदाधुंदी सुरु झाली. ती सत्वर मिटावी व लोकांना चिरसुख शांति मिळावी म्हणून १९४७ च्या जानेवारींत श्रीमंगेशीच्या दुसऱ्या यात्राप्रसंगी श्रींची पुन्हा पुढील प्रार्थना करण्यांत आली :–

''प्रसवुनि जगतातें तूं राखिसि संहारसीच मंगेशा ।
त्या तुज जगदात्म्यातें भावें करीतों प्रणाम हे शतशः ।।१।।
तारक मारक जैसा पालकही साच एक जगताचा ।
म्हणवुनि शरणांगत तुज जो कैवारी असेच दीनांचा ।।२।।
सांभाळी सांभाळी सांभाळी माउली तरी आतां ।
तुजविण कनवाळू तरि न दिसे जगतींच कोण ही त्राता ।।३।।
यावें त्वरितचि आतां आमुच्या साह्या तरी कृपें ताता ।
तंटे – बंडे मिटवुनी देंई निजप्रेम सर्वही राष्ट्रां ।।४।।
प्रौढ तुझी ख्याति असे लोकीं या अग्रगण्य देवांत ।
ब्रीद हें राखुनि दावी प्रचीति आम्हा जनांसि विभ्रांत ।।५।।
गतसालीं प्रार्थियलें लाभाया भोग तो स्वराज्याचा ।
केलें उपकृत देवें हिंदू जनतेस देउंनी साचा ।।६।।
प्रार्थूं अजि तुज देवा ! द्यावी चिरशांति मानवां सकळां ।
नासुनि द्वैत समूळहि नांदुं सुखें घालुनी गळ्यांत गळा ।।७।।''

श्रीदादाभाईंच्या इच्छेप्रमाणें थोडक्याच महिन्यांत सर्वत्र शांततेचें वातावरण पुनश्च नांदूं लागलें.
येथे अमळ सिंहावलोकन केलें असतां अप्रयोजक होणार नाहीं. इ. स. १९३१ सालीं देशांत कायमची शांतता नंदावी म्हणून सार्वजनिक प्रार्थना करण्यासाठीं श्रीभाईं श्रीमंगेशीं गेले होते. त्याप्रसंगी महात्मा गांधीजींनी हजर असावें अशी त्यांची फार इच्छा होती; परंतु अनेंक व्यवसायामुळें गांधीजीना हजर राहतां आलें नव्हतें. राजकारण हा श्रीभाईंचा विषय नसूनहि, गांधीजींची ईश्वरावरील निष्ठा, त्यांची त्यागवृत्ति, भूतदया व प्रार्थनेवरील अढळ विश्वास इत्याद्यनेक गुणांमुळें गुरुवर्य श्रीभाईंना त्यांच्याविषयी फार आदर होता. परमपूज्य गुरुवर्य श्रीभाई व महात्मा गांधी या दोघांच्याही निकट परिचयांत असलेल्या कांही बंधूंना त्या दोन थोर विभूतींची भेट व्हावी, अशी उत्कट इच्छा होती; परंतु योगायोग तसा नव्हता. पुढें श्रीदादाभाईंच्या कारकीर्दीत तो योग सहजासहजीं घडून आला. त्याचें असें झालें. महात्माजी व सद्‌गुरु श्रीदादाभाई या दोघाच्याही परिचयाचे मुंबईचे एक प्रख्यात शिल्पकार वै. श्री. विनायकराव वाघ यांची बऱ्याच दिवसांची अशी इच्छा होती कीं, महात्माजी व श्रीदादाभाई यांची एकदां तरी मुलाखत व्हावी आणि तेणेंकरून महात्माजीना सद्भक्ति–मंदिरांत चालू असलेल्या खऱ्या 'भागवत–धर्मा'ची म्हणजेच 'मानवीधर्मा'ची यथार्थ जाणीव व्हावी, या सद्‌हेतूनें श्री. वाघांचे महात्माजींपाशीं बोलणें झालें. त्यासमयीं, महात्माजी व बॅ. जिना यांच्यांत मतभेद झाल्यामुळें, महात्माजींची मनःस्थिति स्वामाविकच अस्वस्थ होती व कामाचाही दाब बराच असल्यामुळें त्यांना 'सद्भक्ति–मंदिरास', भेट देणें अशक्य झालें होतें. म्हणून बंधु श्री.वाघांनीं श्रीदादाभाईंना त्यांच्या भेटींत आपल्यावरोबर येण्यासाठीं विनंति केली.

श्री. वाघांवरोबर ते कांहीं शिष्यमंडळीसह बिर्ला हाऊस मध्यें गेले व त्यांनी महात्माजींची भेट घेटली. महात्माजींना श्रीरामचंद्रप्रभूंवर अत्यंत प्रेम असल्याकराणानें श्रीरामस्तुतिपर कांही हिंदी पदें श्रीदादाभाईंच्या आज्ञेनें भगिनींनीं मोठ्या रसाळ व भावपूर्णरीत्या म्हटलीं. त्यांचा इष्ट तो परिणाम झालाच. त्यावेळीं श्रीदादाभाई महात्माजींना म्हणाले, 'आपण हिंदुस्थानसाठीं जो स्वार्थत्याग केला आहे, त्याबद्दल मला आपल्या ठिकाणीं अत्यंत आदर वाटतो.' त्यावर महात्माजींनीं उत्तर केलें 'हम सब समज गये.'

महायुद्ध संपून जरी कांहीं काळ लोटला, तरी जगांत खरी शांतता अशी कोठेंच नांदत नाहीं. तरी युद्धास कायमचा शक्य तो आळा घातला जावा व शांततां नांदावी या हेतूनें व श्रीमंगेशाच्या आज्ञेनुरुप भगवंतापाशीं श्रीदादाभाईकृत 'बालकें कुश्चळ आम्ही इपराधी । नसे दृढ बुद्धी मांगिरीशा ।।' हें पद्य व वैयक्तिक संरक्षणासाठीं म्हणून 'आम्ही पातकांच्या राशी' हें 'श्रीनारायण कवच' हीं रोज प्रात:स्मरणाचे वेळीं म्हणण्यांत येऊं लागलीं.

श्रीभाईप्रमाणेंच श्रीदादाभाईंना लहान मुले अतिशय आवडत असत. तेव्हां त्यांचा सर्वांगीण विकास व्हावा या हेतूनें सद्भक्ति-मंदिरांत त्यांनी 'प्रदोष-लीला-भिनय' म्हणून रोज सायंकाळीं ७ ते ८ वाजेपर्यंत मुलांचा उपासना-क्रम चालू केला. त्याचप्रमाणें श्रीदादाभाईंच्या प्रोत्साहनानें इ.स. १९४३ मध्यें सद्भक्ति-बालमंडळ व इ.स. १९५२ मध्यें सद्भक्ति-युवामंडळ अशीं स्थापन करून, प्रत्येक उत्सवप्रसंगी लहान मुलां-मुलींचीं ललितें करण्यांत येंऊ लागलीं. हीं ललितें चितशुद्ध करण्यास बरीच मदत करतात असा अनुभव आहे. 'बालमंडळा'चें 'सूर्यनमस्कार' वगैरे इतर उपयुक्त उपक्रमही चालू आहेत.

परमपूज्य परमप्रिय सद्‌गुरु श्रीदादाभाईंच्या हयातींत श्री फॉबिअन बॉबर्स (सर बेनिगल रामराव, सिझर्व्ह बँकेचे माजी गव्हर्नर यांचे जामात) नामक एक अमेरिकन सद्‌गृहस्थ भारतांतील नृत्यकलेचा अभ्यास करण्याच्या हेतूनें फिरत असतां, त्यांची व मंडळींच्या एका बंधूची अनायसें गांठ पडली असतां, सदरहू बंधूकडून सद्भक्ति-मंदिरांतील प्रदोष-काळींच्या बालकांच्या भगवतल्लीलाभिनयाच्या कार्यक्रमाचा उल्लेख केला गेला. तें एकून श्री बॉबर्स सद्भक्ति-मंदिर पाहण्यासाठीं मुद्दाम आले. तेव्हां त्या कुतुहल दृष्टीनें बालकांचा 'भगवतल्लीलाभिनया'चा कार्यक्रम जातीनें पाहिला व आपल्या शंकांचे निरसन प्रत्यक्ष श्रीदादाभाईं कडून करवून घेतलें. त्यासमयीं त्यांनी आपलें पूर्ण समाधान झाल्याचें मत भर मंडळींत व्यक्त केलें.

श्रीभाईप्रमाणेंच श्रीदादाभाई 'सकलमताचार्य' होते, हें अन्य सांप्रदायिक विभूतींनी या संस्थेस वेळोवेळीं भेट देऊन संस्थेबद्दल जे प्रशंसोद्गार काढले आहेत त्यांवरुन कळून येतें. यांपैकीं श्रीसंस्थान माणिकप्रभु येथील श्रीमार्तंड माणिकप्रभु उर्फ श्रीखंडेराव महाराज, खार येंथील श्रीरामकृष्ण मठाचे अध्यक्ष स्वामी विश्वानंद, कान्यंगडचे परमहंस स्वामी श्रीरामदास, श्रीनानामहाराज नाचणे (श्रीगोंदेकर), श्रीचित्रापूर मठाधिपति श्रीमत् श्रीआनंदाश्रम स्वामी महाराज, वारकरी पंथाचे अध्वर्यू प्राध्यापक शंकर वामन उर्फ सोनोपंत दांडेकर, एम्. ए., कैवल्याधाम सांगली येथील चिमड सांप्रदायिक ह. म. प. रघुनाथ हणमंत कोटनीस महाराज, श्रीगुंडामहाराज, देगलूरचे श्रीधुंडामहाराज, अखिल भारत गौडीय मठाचे प्रचारक श्रीकृष्ण प्रसाद बह्मचारी, बनारस येथील श्रीमाताजी आनंदमयी, श्रीसंत केशवदत्त महाराज सोनगिरकर, स्वयंज्योती श्रीमुळेमहाराज (सातारा), श्रीसमर्थभक्त शंकर कृष्ण देव, धुळें, ह. म. प. विनायक नारायण जोशी (साखरेबुवा), वे. शा. सं. उंबरकरशास्त्री यांचा उल्लेख करतां येईल.

तसेंच अनेक प्रतिष्ठित विद्वज्जनांनींहीं वेळोवेळीं 'सद्भक्ति-मंदिरा'स भेट देऊन 'मंदिरा'विषयीं आपलीं प्रांजल मतें प्रगट केलेलीं आहेत. अशा प्रतिष्ठित मंडळीपैकीं कांही नांवें नमूद करावयाची झाल्यास, पारडीचे वयोवृद्ध व ज्ञानवृद्ध पंडित श्रीपाद दामोदर सातवळेकर; प्रा. श्री. शं. खानविलकर, एम. ए.; श्री गोंदवलेकर महाराजांच्या परंपरेंतील आचार्य कें. व्ही. बेलसरे; व्याकरणाचार्य, मीमांसातीर्थ, वेदांतकेसरी प्रा. अनंतशास्त्री फडके संस्कृत कॉलेज, बनारस; श्रीरंगनाथ शास्त्री, नंदुर-वऱ्हाड; ह.म.प. गोविंद माधव ऊर्फ बाबुराव भिडे, पुणें; प्राध्यापक ए. बी. गजेंद्रगडकर गीतावाचस्पति सदाशिवशास्त्री भिडे; महामहोपाध्याय भारतरत्न डॉ. पांडुरंग वामन काणे; महामहोपाध्याय माधवशास्त्री भांडारी; प्रिन्सिपॉल, ओरिएन्टल कॉलेज, लाहोर; मीमांसातीर्थ श्रीपाद दत्तात्रेयशास्त्री किंजवडेकर पुणें; हीं करतां येतील.

'मानवीधर्मा'चें एक मुख्य तत्त्व इतर धर्मांशीं 'अद्रोहता' हें असून त्याचा सक्रिय पुरस्कार करण्याच्या हेतूनें दि. २५-१२-१९३८ रोजीं (अर्थात् खिस्तजन्मदिनीं) श्रीदादाभाई वांद्रे येथील प्रख्यात 'सेंट मेरी'च्या दर्शनास पुष्कळ मंडळीसह गेले होते. याप्रसंगी सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीतर्फे श्रीदादाभाईकृत इंग्रजी पद्यस्तवन चर्चमधील नन्सना व हजर असलेल्या ख्रिस्तीभक्तांना इतकें आवडलें कीं, कित्येकांनीं आपलीं प्रार्थना पुस्तकें बाजूस ठेवलीं, तर कित्येकांचे डोळे प्रेमाश्रूंनीं भरुन आले. यावरुन इतर परंपराशी व ज्ञानीपुरुषांशीं आपले वागणें अत्यंत प्रेमादराचे असलें पाहिजे अशी परमपूज्य गुरुवर्य श्रीभाईंची जी शिकवण असे ती तंतोतंत अमलांत आणली.

स्थलाभावास्तव सदरहू स्तवनांतील माता मेरी, प्रभु येशू ख्रिस्त व भगवान् श्रीकृष्ण यांस अनुलक्षून असलेल्या तेवढ्याच महत्त्वाच्या ओळी पुढें अद्धृत करतों :-

AT ST. MARY'S SWEET FEET !

Mary Virgin ! O Thou Pure !
How I long to meet Thee Sweet;
If Thou forsaket Thy child so impure,
To whom will it pray and cling to feet ?
Christ, Thy darling, Incarnate Love,
Thousands endeared, tho' twelve worshipped;

Forgiveness and simplicity as dove
Both by practice and preaching proved.
The Commandments ten of the Messiah Pure
Are the Holy Bible's essence so sweet,
Shri Krishna did breathe through Geeta sure,
Truths the same we cheerfully meet.
Shri Krishna the Lord, the Saviour Great,
Incarnated He to redeem mankind
From pain's and pleasure's transient state,
In Christ the Lord Shri Krishna we find.

अशाच प्रकारचें दुसरें उदाहरण द्यावयाचे झाल्यास प्रभु येशुख्रिस्त पुण्यतिथिदिनीं अर्थात् गूड फ्रायडे, दि. २३-३-१९५१, रोजीं गोखींवरे - वसई येथील श्रीमुरलीधर गोपाळकृष्णाच्या मंदिराचें पटांगणांत झालेल्या श्रीदादाभाईंच्या प्रवचन प्रसंगाचें देतां येईल :-

प्रभु येशुख्रिस्ताचा पुण्यतिथ्युत्सव आणि तोही श्रीमुरलीघर गोपाळकृष्णाच्या मंदिरांत ही एक नवलाचीच गोष्ट होय, असें बहुताजनांना वाटणें साहजित होते; परंतु, सदरहू मूर्तीची प्रस्थापना दि. १ जानेवारी १९५१ रोजीं मानवीधर्माला अनुसरुनच- वैदिक सनातनधर्माप्रमाणें नव्हे - झाली असल्यामुळें वास्तविक त्यांत आश्चर्य करण्यासरखें कांहींच नव्हते. प्रस्तुत प्रवचनास हिंदु, मुसलमान, ख्रिस्ती, पारशी, यहुदी वगैरे सर्व धर्मांचे लोक उपस्थित होते. शेवटीं प्रार्थनेच्या वेळीं प्रवचनाचा 'समारोप' करतांना श्रीदादाभाई म्हणाले होते कीं, सर्व धर्मांची मूलतत्त्वें एक असून, ईश्वर हा प्रेमस्वरुप असल्यानें, प्रेमानें त्याचें भजन-पूजन केलें असतां तो प्रसन्न होतो व त्याची अनायासें प्राप्ति होते. हाच सिद्धांत सर्व धर्मांच्या प्रवर्तकांनी आपापल्या अनुयायांस समजावून दिला आहे. त्याकरितां परधर्मीयांस देखील आपण मोठ्या प्रेमानेंच वागविलें पाहिजे. सर्वांचा देव एकच असल्यामुळें. सर्वांशीं आपण प्रेमानें वागल्यानेंच देव प्रसन्न होतो वगैरे वगैरे. श्रीदादाभाईंचे सर्वात्मतेचे प्रेमळ विचार ऐकून श्रोत्यांच्या नेत्रांतून प्रेमाश्रू वाहू लागलें. अशा रीतीनें श्रीदादाभाईंनी श्रोतृवृंदास केलेली कळकळीची प्रार्थना त्यांच्या हृदयांत जाऊन पोहोंचली याची प्रत्यक्ष साक्ष मिळाली. प्रवचनाच्या अखेरीस एक मुसलमान गृहस्त तर श्रीदादाभाईंजवळ येऊन सद्गदीत अंतःकरणानें सांगू लागला कीं, परधर्मीयांसंबंधी प्रेम व्यक्त करणारें असें प्रवचन, उभ्या आयुष्यांत आज प्रथमतःच आपणाला एकावयास मिळालें तेणेंकरुन आपल्या हृदयाला अनेक प्रेमाचे धक्के बसलें यांत संशय नाही.

श्रीभाईंप्रमाणेंच परस्पर विरोधी मतांचा समन्वय करण्याची हातोटी श्रीदादाभाईंच्या आंगींही वास करीत होती, हें त्यांच्या ग्रंथांवरुन सिद्ध होतें. श्रीदादाभाईंनीं ग्रंथलेखनद्वार 'मानवीधर्मा'च्या अर्थात् 'प्रेमामृतपंथा'च्या प्रचारास बराच हातभार लावला. त्यांनी लिहिलेले ग्रंथ :-

१) श्रीकृष्णांचे सद्गुरु श्रीदुर्वास २) आचार्यचतुष्टय ३) श्रीगीताध्याय-सारामृत ४) श्रीतुकाराम महाराजांचें सदेह श्रीवैकुंठगमन ५) प्रारब्धकर्मांचे सांगेपांग विवेचन ६) समाधीचे विविध प्रकार : मुख्य समाधि कोणती ७) श्रीमंगेशसुधा (श्रीदादाभाईंचा पद्यसंग्रह) ८) **Emotions Indispensable.**

अशाप्रकारें गुरुवर्य श्रीमाईंनीं सुरु केलेलें सद्भक्तिपंथाचे अर्थात् मानवीधर्माचें प्रचारकार्य पुढें चालवून, श्रीदादाभाईंनीं फाल्गुन व. १, शके १८७४, रविवार दि. १-३-१९५३, रोजीं आपलें आवतारकार्य संपविलें.

सारांश, श्रीबाबा हे सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीचें व सद्भक्तिपंथाचे 'प्रस्थापक' असून श्रीभाई हे 'प्रवर्तक' व श्रीदादाभाई हे 'प्रसारक' होत. श्रीभाईंचेच पुढील प्रत्यक्ष उद्गार या विधानावर विशेष प्रकाश टाकतील :-

''ज्याप्रमाणें श्रीएकनाथ महाराजांच्या प्रसादानें श्रीतुकाराम महाराज, श्रीवामनपंडित आदिकरुन प्रेमळ संतांच्या हातून या सद्भक्तीचा प्रसार महाराष्ट्रांत झाला आहे, त्याप्रमाणेंच श्रीनारायण माहराजांच्या प्रेरणेनेंच श्रीबाबांच्या अध्यक्षतेखाली सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीकडून तो सर्व जगांत व्हावा असा ईश्वरीसंकेत दिसतो. कारण 'सद्भक्ति' म्हणजे 'गुरुभक्ति' असून या मंडळीकडून जितके इंग्रजी व मराठी लेख प्रसिद्ध झाले आहेत, त्या सर्वांचे व तसेंच या सद्भक्ति-मंदिरांत होणाऱ्या भजन, पूजन, कीर्तन, प्रवचनादि सर्व हरीसेवेचें तत्त्व हीच 'गुरुभक्ति' होय, हें निर्विवाद आहे.

श्रीदादाभाईंच्या वैकुंठरोहणानंतर सद्भक्ति-प्रसारक मंडळींनी श्रीभाईंच्या शिकवणीप्रमाणे त्यांचे कार्य चालू ठेविले. ज्या उद्देशानें सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीची स्थापना झाली तो पूर्ण करण्यासाठी मंडळी प्रयत्न करीत आहेत. संतांच्या पश्चात् वाङ्मयरुपानें त्यांचे अस्तित्व आपणास जाणवते. परमप्रिय गुरुवर्य श्रीबाबा, श्रीभाई व श्रीदादाभाई हे तिघेही आज जरी चर्मचक्षूस अदृश्य झाले असले, तरी त्यांच्या अक्षय्य वाङ्मयमूर्ती मंडळीपाशी नित्य आहेतच. म्हणून मंडळींनीं श्रीभाईंची अप्रकाशित प्रवचनें सद्भक्ति-प्रकाश त्रैमासिकांतून छापण्यास सुरुवात केली. तसेंच ग्रंथ-प्रकाशन हें एक मंडळींचे उद्दिष्ट

असल्यामुळें श्रीनारायणमहाराज जालवणकरकृत करुणासागर–पूर्वार्ध, करुणासागर–उत्तरार्ध–द्वितीय भाग प्रथम–द्वितीय–तृतींय–चतुर्थ–पंचम खंड, श्रीदादाभाईकृत श्रीमंगेशसुधा पदसंग्रह, प्रारब्ध–कर्माचे सांगोपांग विवेचन व समाधीचे विविध प्रकार : मुख्य समाधि कोणती इत्यादी ग्रंथ छापून प्रसिद्ध केले. दि. ११–१०–१९७६ रोजीं श्रीभाईंच्या पुण्युतिथिदिनीं श्रीभाईं लिखित भगवद्गीतेच्या प्रति गीताभक्तांना मोफत वाटण्यांत आल्या. तसेंच गणेशचतुर्थीदिनीं श्रीभाईलिखित ओंकराची अर्थात् श्रीगणेशाची आरती व श्रीदादाभीई लिखित दशारती अथवा दशम–भक्ति–नौका या श्रीगणेशोत्सवांत म्हणावयाच्या आरत्यांच्या प्रति छापून विनामूल्य देण्यांत आल्या. सद्भक्ति–प्रसारक मंडळीनीं प्रकाशित केलेल्या मौल्यावान ग्रंथांचा फायदा संशोधन करणाऱ्या अभ्यासकांना व्हावा तसेंच संतवाङ्मय घेवून डॉक्टरेट मिळवूं इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठीं त्यांचा उपयोग व्हावा ह्या हेतूनें उपलब्ध असलेलीं प्रकाशनें शाळेंतील, महाविद्यालयांतील व इतर वाचनालयांस भेट म्हणून पाठविण्यांत आली. असा सद्भक्तीचा प्रसार करण्याचा नवा उपक्रम मंजळींनी योजिला. श्रीएकनाथ षष्ठिनिमित्त प्रतिष्ठान–चरित्र अथवा श्रीएकनाथ महाराजांचे ओंवींबद्ध–चरित्राच्या प्रति श्रीनाथभक्तांना दि. ३०–३–१९७८ रोजीं विनामूल्य वाटण्यांत आल्या. सन १९७२ चे १९७८ या काळांत सद्भक्ति–प्रसारक मंडळींनीं दोन महत्त्वाचे उत्सव मोठ्या थाटानें साजरे केले. सद्भक्ति–प्रसारक मंडळीचा ५० वा अर्थात् सुवर्ण महोत्सव व श्रीदादाभाईंचा २५ वा अर्थात् –रौप्य पुण्यतिथ्युत्सव. हे दोन्ही उत्सव मोठ्या उत्साहानें दहा दिवसपर्यंत साजरे करण्यांत आले. उत्सवांत सेवा भावनेनें पुष्कळ मंडळींनीं भाग घेतला. सुप्रसिद्ध संगीत दिग्दर्शक श्री यशवंत देव, गायक–कलाकार श्री. प्रभाकर ब्रह्मे, सौ. विजया धुमाळें, सौ. शामा चित्तार, सौ. मंगला वाघ व श्रीमती उषा वर्तक यांनीं भक्ति–संगीताचे कार्यक्रम करुन सात्त्विक वातावरणांत भर घातली. तसेंच श्री. हरिप्रसाद चौधरी व श्री. नित्यानंद हळदीपूर यांच्या कर्णमधुर बांसरीवादनानें श्रोत्यांची मनें तल्लीन झालीं. श्री चंद्रकांत पंढरीनाथ कोळी आणि मंडळी व शिवरामबुवा वरळीकर आणि मंडळी यांच्या सुश्राव्य भजनांत श्रोते रंगून गेले. ह्या सर्व मंडळींनीं आमच्या आनंदांत भर घातल्यामुळें त्य सर्वांचा उल्लेख करणें क्रमपाप्त झालें आहे.

श्रीदादाभाईं जरी चर्मचक्षूंना दिसत नसले तरी चैतन्यरुपानें त्यांचें अस्तित्त्व आम्हांस पदोपदीं प्रत्ययास येते. आमच्या ह्या विधानास पुष्टि देण्यासाठीं श्रीभाईं व श्रीदादाभाईंचे दर्शन झालेल्या अन्य संप्रदायांतील विद्वानांनी व गुरुभक्तांनीं सद्भक्ति–मंदिरास भेट दिल्यावेळीं काढलेले प्रेमोद्गार येथें उद्घृत करीत आहोंत :–

दि. २२–४–१९७० रोजीं (श्रीवामनपंडित पुण्यतिथिदिनीं) श्रीवामनपंडितांच्या वाङ्मयाचें भक्त व महाराष्ट्राचे ख्यातनाम संशोधक श्री रामचंद्र महादेव आठवले हे उत्सवास हजर होते. ते म्हणाले ''श्रीभाईंच्या समागमांत व त्यांच्या पश्चात् श्रीदादाभाईंच्या समागमांत मला जो सात्त्विक आनंद मिळाला तोच आनंद आजहि त्यांच्या पश्चात् आपण सर्व येथें भोगत आहोंत, ही त्या दोघांची मंडळीवर असलेली पूर्ण कृपा होय.

बुधवार दि. १८ जानेवारी १९७८ अर्थात् पौष शु. १० मीस श्रीरामदास स्वामीच्या पादुका मंडळींच्या प्रेमाग्रहास्तव सद्भक्ति–मंदिरांत आणल्या असतां त्या पादुकांच्या दर्शनाचा मंडळींना अलभ्य लाभ घडून आला. त्याप्रसंगीं प्रमुख रामदासी आदरणीय श्री. करमरकर रामदासी यांनीं पुढील प्रेमोद्गार काढलें. ते म्हणाले :–

''समर्थांच्या पादुकांच्या दर्शनानें सर्व जण पावन व्हावे ही आमची योजना आहे. सगळे संत एकच आहेत. त्यांच्यामध्यें कांही भेदभाव नाही. आज श्रीटाकीमहाराजांच्या घरीं समर्थ आले आहेत. म्हणून आपण आपापलीं सर्व कामें सोडून मंदिरांत आला आहांत. आपला हा एक प्रकारचा त्याग आहे. आम्ही गेली दोन वर्षे मुंबईंत येतो, अनेक ठिकाणीं जातो; परंतु अशा प्रकारचे प्रेम कुठेंच दिसले नाही. मी लहान असतांना सांगली येथें श्रीटाकीमहाराजांना पाहिलेलें आठवतें. ते भावावस्थेंत असत. त्यांच्या आजूबाजूस असलेल्या तरुण–तरुणींना भावावस्था प्राप्त झालेली पाहिल्याचें आठवतें. मला त्यावेळीं परमार्थविषयीं कांही समजत नव्हते. आतां कांही समजतें असें नाहीं. परंतु पूर्वीपेक्षा कांही तरी थोडे फार समजते. आज येथें हजर असलेल्या मंडळींची भावावस्था पाहून मला धन्य वाटलें. श्रीटाकीमहाराज भावावस्थेंत असावयाचे परंतु दुसऱ्यांमध्यें ते निर्माण करणें व त्यांच्या पश्चात ते टिकवून ठेवणें हें फार मोठें कार्य आहे. ही भावावस्था पाहून आपणांस असावी असें मला वाटलें. इतकी वर्षे सेवा करुनही आम्हांला ती लाभली नाहीं. आज मंदिरांत प्रत्यक्ष समर्थ व श्रीटाकीमहाराज हजर आहेत. त्यांची भेट झाली म्हणून मी स्वतःला धन्य समजतो. आतां आपण त्यांच्या भेटींतील आनंद लुटत आहोंत. त्यांनी भरून ठेविलेल्या भक्तीच्या टाकीचे घाव आज मी खाल्ले ही समर्थांची कृपा होय. त्यांनी आम्हांला बोधामृत पाजलें. मी काय उपदेशपर बोलणार. त्यांनीच स्फूर्ती दिली. नंतर त्यांनी थोडक्यांत समर्थांचे कार्य सांगितलें व दासबोधांतून प्रपंच, परमार्थ व व्यावहार यांपैकीं ज्याला जें पाहिजे तें त्याला मिळते म्हणून हा एक अर्पूव ग्रंथ आहे असें सांगितलें.''

श्रीभाईंचे व श्रीदादाभाईंचे सद्भक्ति–प्रसारक मंडळींवर अपत्यसादृश प्रेम होतें हें आपणास माहित आहेत. सद्भक्ति–प्रसारक मंडळीच्या रौप्य–महोत्सवदिनीं अर्थात् दि. २४–१०–२९४७ रोजीं श्रीदादाभाईंनीं सन्माननीय चिटणीस, सद्भक्ति–प्रसारक मंडळी, यांना लिहिललें उत्साहदायक पत्र म्हणजेच मंडळीस दिलेला आशिर्वाद आहे अशी आमची श्रद्धा आहे. त्यामुळेंच आम्हीं हीरक–महोत्सवाचा सोहळा आज भोगत आहोंत. त्यांनी श्रीचरणीं केलेली प्रार्थना म्हणजेच आमच्या कल्याणासाठीं दिलेले अभिवचन होय. म्हणूनच अशा पर्वणीकाळीं तें पत्र जसेंच्या तसे आम्ही देत आहोंत.

।। श्री सद्‌गुरु प्रसन्न ।।
श्रीशंकर लॉज, सरस्वती बाग,
जोगेश्वरी, मुंबई.

विजयादशमी,
ता. २४-१०-४७

प्रियबंधु,

आज श्रीविजयादशमीसारख्या शुभदिनीं मी आपल्याला हें पत्र लिहीत आहें.

सद्भक्ति-प्रसारक मंडळी तीर्थरुप गुरुवर्य श्रीभाईंनी प्रस्थापित केल्याला २५ वर्षे पुरी होऊन मंडळी आज २६ व्या वर्षांत पदार्पण करीत आहे. या अतिमंगल व परमपावन प्रसंगी ज्या थोर विभूतींच्या इच्छामात्रें ही संस्था निर्माण झाली, त्यांच्या केवळ कृपाशीर्वादानें ती टिकली व आज ज्या स्थितींत आपण तिला पहातों त्या स्थितीप्रत ती येऊन पोंचली याला त्यांची कृपाच नि:संशय कारणीभूत होय. तरी रौप्य-महोत्सवासारख्या आजच्या सुमंगल व पुण्यप्रद प्रसंगी दयाळु गुरुमाउलीबद्दल अत्यंत प्रेम वाहणाऱ्या परमपावन अशा सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीला श्रीचरणांहून प्रियतर असें काय बरें असणार ? तरी अशा श्रीचरणांचीच जोड अर्थात् चांदीच्या पादुकांची भेट त्यांना देणें योग्य होईल असें वाटल्यावरुन ती आज सादर करीत आहे. त्याचप्रमाणें श्रींच्या लांकडी पादुकांना चांदीची कांच बसविलेली पेटी असावी असा बऱ्याच दिवसांचा संकल्प होता तोही श्रीचरणीं ती आज सादर केल्यानें सिद्धीस जात आहे म्हणून आनंद वाटतो.

श्रीनिरंजनस्वामींच्या पादुकांस संपुष्ट व छत्र यांची फार दिवसांपासून उणीव भासत होती. त्याचप्रमाणे श्रीपुरुषदेवतेस संपुष्ट व छत्री असावी अशी माझी फार दिवसांपासूनची इच्छा होती. ह्या दोन्ही इच्छा आज सफळ होत आहेत.

शेवटीं, मंडळीस असेच किंबहुना याहूनही भरभराटीचे व सुखप्रद दिवस लाभावे व त्यांची यापुढें विशेष प्रगति व्हावी एवढीच श्रीचरणीं प्रार्थना करुन विलीन होतो.

आपला शुभेच्छु,
मंगेश रामचंद्र टाकी

सद्भक्ति-प्रसारक मंडळीच्या ६० वर्षांच्या अस्तित्वाचा काळ म्हणजे सद्भक्ति-पंथाचे प्रवर्तक सद्‌गुरु श्रीभाई व सद्भक्ति-पंथाचे प्रसारक श्रीदादाभाई यांच्या प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष मार्गदर्शनाखालीं झालेली संस्थेची प्रगती. ह्या साठ वर्षांच्या अवधींत मंडळीनें आपलें ध्येय साधण्याकरितां कसे प्रयत्न केले याचा आढावा घेतला हें आजव्या शुभप्रसंगी इष्ट आहे. श्रीभाई व श्रीदादाभाई या गुरुद्वयांनीं संस्थेसाठीं कायावाचामनें करुन सद्भक्तीचा प्रचार करण्यासाठीं जे अतिशय श्रम केले त्याची थोडीशी तरी कल्पना यावी म्हणून आमच्या अल्प बुद्धीला योग्य वाटलें असें त्यांचे कार्य नमूद केलें आहे. अनेक जडजीवांचा उद्धार करुन त्यांना सद्भक्ति-पंथास लावण्यासाठीं जे अविश्रांत परिश्रम त्यांनी घेतलें तें अवर्णनीय आहे. त्यांच्या प्रचंड कार्याचे वर्णन करण्यासाठी आमचे शब्द अपुरे पडतात.

असें असूनही श्रीदत्तपंचायतनानें अत्यंत कृपाळूपणें आम्हां बालकांकडून अहवाल विस्तृतपणे लिहावयाची जी अल्पसेवा करवून घेतली ती त्यांच्याच दिव्य चरणीं आजच्या हीरक-महोत्सवदिनीं अतिनम्रभावें सादर करीत आहोंत.

असो. विजयादशमीसारख्या साडेतीन मुहूर्तांतील शुभदिनीं, तसेंच 'सद्भक्ति-प्रकाशा' चा वर्धापन दिवशी मंडळींचा प्रस्तुत हीरक - महोत्सव व श्रीभाईंचा सत्तेचाळीसावा पुण्यतिथ्युत्सव असा जोड महोत्सव साजरा करण्याचा हा अनायासें जुळून आलेला योग म्हणजे त्रिवेणीसंगमांत सुस्नान करण्याचा सुयोग कोण बरें अपूर्व म्हणणार नाहीं ?

सारांश, प्रखर गुरुनिष्ठा व कार्य-प्रसार-प्रेम यानीं प्रेरित होऊन नि:स्वार्थ व निरपेक्ष सेवा करण्यासाठीं प्रखर त्याग करवयास पाहिजे. परार्थ हाच स्वार्थ झाला पाहिजे. अशा थोर विचारवंतांची व नि:स्वार्थ पुरुषांचीच समाजाला आज विशेष गरज आहे.

ज्या सेवेमध्यें भक्तीचें चंदन आणि प्रेमाची फुलें वापरलीं जातात ती सेवा जगांत सर्व श्रेष्ठ होय ! जिथें हृदयाची प्रामाणिकता आहे आणि हेतूंची विशुद्धता आहे तिथें विजय हा ठेवलाच !

अशा ह्या पर्वणीकाळीं: भुकेलेलीं बालकांची दृष्टि प्रसादाकडे. आमची माऊली सर्वज्ञच. माऊलींनीं हें जाणून आजच्या मंडळीच्या हीरक-महोत्सवदिनी बालकांना आशीर्वाद रुपांत श्रीमंगेशसुधेंत देऊन ठेवलेली 'सप्रेम भेट' सद्भक्ति प्रकाशाच्यां वाचकांपुढें ठेवून, हें सिंहावलोकन तिच्याच दिव्यचरणीं मनोभावें अर्पण करुन तेथेंच विलीन होतो :-

आशीर्वाद माझा सर्व बंधु भगिनी ।
नांदा वृंदावनीं प्रेमभावें ।।१।।
नका करुं द्वेष कोणाचा मत्सर ।
परमार्थी हे सार तरावया ।।२।।
सद्भक्ति-मंदिर, मंडळी, मी जाणा ।
नसती हे भिन्ना नारायण ।।३।।
म्हणुनी द्वैत सोडा प्रेमभावें सदा ।
भजा श्री गोविंदा अहर्निशीं ।।४।।
मग काय उणें तुम्हां लडिवाळां ।
वैकुंठ-सोहळा पायीं तुमच्या ।।५।।